

Komenského a *Babičku* od B. Němcové. Jelikož tato vedlejší jsou náročná i pro Čechy, zajímalo mě, jak budou američtí studenti schopni pochopit a vnímat tyto knihy v historickém kontextu doby, nacházet v nich symboliku a zároveň je promítat do doby současné.

V prvním výše zmíněném díle, *Labyrintu světa a ráji srdce*, studenty nejvíce zaujala složitě a skvěle promyšlená alegorie se symbolickým vyjádřením idejí. Znalosti o jiných náboženských dílech jim pomáhaly poznávat unikátní zbarvení textu. Všichni považovali Labyrint za mistrovské dílo, které se zabývá univerzálním tématem, každý našel v textu „kousek sebe“. Jak jeden student prohlásil, „v knize byl každý aspekt života tak pečlivě naplánován a brilantně popsán“. Domácí kulturní zázemí a hodnoty jim však zároveň neumožnily pochopit některé základní odkazy Komenského. Pro studenty, kteří jsou vychováni i s optimistickým pohledem na život, nebylo lehké odhalit autorovu snahu odmítnout povrchnost a hledat hloubku věcí. Autorův kritický postoj ke světu naopak považovali za projev pesimismu a zahořklosti, podle jejich psychologické analýzy pocházející z autorových tragických rodinných událostí a složitostí doby. Mladým lidem, kteří jsou přesvědčeni, že je třeba nejenom kritizovat nedostatky v lidském počinání, ale napravit je a bojovat za lepší svět, autorovo přání, aby lid všechno kriticky hodnotil a snažil se najít skutečnou pravdu, připadalo „pasivní“.

Při čtení *Babičky* studenti projeví ve svých dotazech největší zájem o slavení jednotlivých svátků a tradic v Čechách, např. o Mikuláše, Štědrovečerní zvyky, Masopust a jiné. Nejvíce je upoutaly Velikonoce s pravou českou „mrskačkou“, o které předtím nikdy neslyšeli. Pro ně to byl

kus exotiky z neznámého světa.

Produktivní diskuse se rozpoutala kolem textu *Babičky*, kde studenti nacházeli určité paralely mezi tímto dílem a dalšími knihami. Jeden student se zmínil o podobnosti *Babičky* s Čapkovým *Hordubalem* či s dílem autora Jeana Gionno *The Joy of Man's Desiring and Song of the World*. Za společný znak těchto knih považoval obyčejný venkovský život bez materiálních hodnot s důrazem na mezilidské vztahy. Řekl: „Myslím, že název *Píseň života* plně vyjadřuje životní styl ve všech těchto knihách. Postavy, především *Babička*, jsou naladěny na tento svět, nepokouší se ho za žádnou cenu změnit, ale těší se z každé prožití chvíle“. Studenti se rovněž zamýšleli nad výrokem kněžny, že *Babička* byla šťastná žena. Při nedostatku znalostí o realitách však nebylo pro Američany snadné pochopit život na českém venkově. Jeden z nich tvrdil, že lidé tam vedli idylický život, protože nebyli zatíženi moderními problémy – penězi, politikou aj. Teprve po diskusi o literárních proudech z doby Němcové a o historii si studenti uvědomili těžkosti venkovského života 19. století. Pochopení díla bylo také komplikováno nepřesným překladem a elementárními gramatickými chybami včetně zájmen „he/she“ označujících tutéž osobu. Barvistost jazyka se také v nepřesném překladu vytrácela.

Výuka kultury je složitý proces, vyžadující znalosti nejenom různých aspektů relevantní kultury, ale i znalost kulturního zázemí. Je třeba vědět nebo předpovídat, co by upoutalo zájem studentů. Diskuse se studenty mnohdy přivádí učitele k novému zamyšlení nad daným dílem v jiném úhlu pohledu.

CZECH STUDY SUMMER 3 WEEK COURSE IN PRAGUE

(coordinated by Lída Holá, the author of the **CZECH Step by Step** coursebook)

WHEN? WHERE?

22.7. - 9.8.2002
AKCENT IH PRAGUE, Bítovská 3, Praha 4

HOW?

60 hours with qualified & experienced teachers
Czech Step by Step coursebook
plus lots of other supplementary materials

HOW MUCH?

\$ 720, including host family accommodation

ACCOMMODATION?

Host families
Shared flats
Hotels

ACTIVITIES WE OFFER?

Sightseeing walks
3 full day excursions
Czech literature and film workshop
Theatre visit
Folk songs evening

AKCENT

INTERNATIONAL HOUSE PRAGUE

Bítovská 3 | Praha 4 | tel.: +420 2/612 616 38 | +420 2/612 616 75 | fax: +420 2/612 618 80 | www.akcent.cz | akcent@akcent.cz

**Výuka češtiny jako cizího jazyka na Ústavu bohemistických studií Filosofické fakulty University Karlovy v Praze:
Několik poznámek o metodách práce se zaměřením na používané učební materiály**

PhDr. Jitka Kramářová

Výuka češtiny v kursech pro cizince má poměrně bohatou tradici v českých zemích i v zahraničí. Po roce 1989 se zájem o češtinu ještě celkově zvýšil. Češtinu potřebují a studují kromě zahraničních posluchačů vysokých škol i cizinci, kteří chtějí v České republice pracovat, děti českých emigrantů i zájemci o dění ve střední Evropě.

Zvýšenému zájmu o češtinu jako cizí jazyk odpovídá rostoucí počet krátkodobých i delších kursů a také jejich studijních materiálů, které jsou nabízeny jazykovými školami různých úrovní.

Na Ústavu bohemistických studií Filosofické fakulty University Karlovy lze češtinu pro cizince studovat jednooborově nebo v kombinaci jiným oborem. Studium je pětileté. Integrální součástí studijních programů ústavu jsou i dvou a vícesemestrové kurzy českého jazyka pro nebohemisty, stážiisty a postgraduaty a čtyřsemestrový program Česká studia. V době vysokoškolských prázdnin je pořádána měsíční Letní škola slovanských studií, během níž probíhají lektorské kurzy češtiny a přednášky.

Kurzy pro stážiisty a postgraduaty, na jejichž učební materiály se naše studie soustředí, jsou odstupňovány podle pokročilosti studentů od začátečnických až po velmi pokročilé.

Základní kurs je ve verzi pro anglicky mluvící, rovněž tak pro Slovany. Středně pokročilí studenti kromě základů jazyka studují: Ústní /případně písemné/ vyjadřování, Rozvíjení slovní zásoby, Analýzu autentických textů, Gramatická, morfologická, lexikální cvičení aj.

Cílem **Základního kursu** je vybudovat a upevnit základní komunikační kompetence studentů. Studenti jsou průběžně důkladně seznamováni s fonetickou charakteristikou češtiny zahrnující procvičování správné výslovnosti. Zároveň si aktivně osvojují základy české gramatiky a běžně užívané slovní zásoby. Jsou vedeni k soustavnému procvičování probíraných jevů, a to zejména formou krátkých dialogů týkajících se běžných životních situací. Získávají zautomatizované reakce v každodenních situacích, základní dovednosti v oblasti komunikace, čtení, poslechu i psaní.

Součástí kursu jsou informace o českém životě, podle zájmu studentů i o politice a kultuře. Odpovědi na své otázky mohou za pomoci učitele hledat i v českém tisku (Metro, Dnes, Kulturní přehled s programy divadel a kin aj.)

Gramaticky cílené semináře (**Gramatická a morfologická cvičení**) v kursech pro mírně pokročilé většinou vycházejí z učebnic gramatiky. Využívají různé učebnice české mluvnice, slovníky spisovné češtiny. Jsou-li ve výuce využívány učební texty, slouží primárně k

ilustraci gramatických jevů. V seminářích jsou používány jako materiál pro navození gramatického problému a jeho následný výklad a procvičení.

Převážná většina učebnic pro kurzy gramaticky orientované je komponována na základě metody gramatické. Obsahují škálu kratších cvičení složených z jednotlivých na sebe nenavazujících větných celků. Jejich cílem je procvičit gramatiku od jednodušších až po složitější příklady (např.: Trnková 1994, díl II.; Trnková 1998; Švamberk 1991). Využití gramaticky orientovaného materiálu bývá zdůvodňováno tím, že čeština jako jazyk flektivní vyžaduje vedle znalosti slovní zásoby a frází i dobrou znalost základních gramatických jevů, a to i pro potřeby každodenní komunikace. Nikoliv zanedbatelnou nevýhodou práce s převážně gramaticky vyhraněnou učebnicí je mechaničnost cvičení, jistá nezábavnost. Podstatná a proti využívání metody čistě gramatické hovořící je zkušenost, že při gramaticky cílené výuce vzniká problém s živou komunikací. Čistě gramaticky zaměřené učebnice kladou velké nároky na vyučujícího, který pro oživení lekce musí materiál „adaptovat“ do situace ze současného života, dodat živé komunikační modely a podnítit studenty k aktivnímu využívání probíraných jevů.

Součástí výuky mírně i více pokročilých studentů je i práce s různými typy textů. **Rozebírá autentických textů** je zaměřen na stránku lexikální, stylistickou, do určité míry gramatickou i na syntaktické zvláštnosti, aby se dospělo k takovému pochopení, jaké potřebuje překladatel schopný adekvátního přetlumočení. Zvláštní

pozornost je věnována otázce spisovnosti-nespisovnosti. Tato práce předpokládá určitou úroveň znalosti jazyka. Analyzovány jsou autentické materiály vybírané podle zájmu studentů z odborné, umělecké literatury, z denního tisku.

Učebnice textů většinou poskytují pouze úryvky z děl českých autorů (výše citované dílo: Trnková 1994, Díl I.). Některé starší, již znovu nepublikované textové učebnice (Filipová a kol. 1990), obsahovaly i následná lexikálně a gramaticky zaměřená cvičení, určená většinou pro pokročilé studenty.

Cvičení komunikačního charakteru si učitel, pokud to uzná za vhodné, vytváří nad textem gramaticky orientovaných učebnic a sbírek autentických textů většinou sám, což je jistou nevýhodou pro studenty, poněvadž se na konverzační části lekce nemohou připravovat předem. Výhodou tohoto postupu je možnost vyučujícího pružně reagovat na úroveň a zájmy studentů a podle toho přizpůsobit věcný charakter a úroveň otázek.

Komunikativně zaměřené učebnice cizího jazyka pro začátečníky i pokročilé, jak je známe z výuky angličtiny jako cizího jazyka, mají mnohdy obdobnou koncepci: jednotlivé lekce obsahují kromě výchozích textů i mnoho textů nevýkladových a dále komunikativní cvičení, která na ně navazují. Velký důraz je kladen na různorodost a zajímavost materiálů. Gramatika většinou slouží jen jako prostředek k vyjádření určitého myšlenkového obsahu, který

Zvýšenému zájmu o češtinu jako cizí jazyk odpovídá rostoucí počet krátkodobých i delších kursů a také jejich studijních materiálů,...

má primární význam. Gramatika je vyložena formou stručných vložených poznámek nebo v samostatném oddíle.

Zdá se, že touto vyhraněnou cestou se kvalitně učebnice češtiny jako cizího jazyka vzhledem k již zdůrazněnému flektivnímu charakteru jazyka nemůže vydat. Zatím žádná z užívaných učebnic češtiny jako cizího jazyka není typu čistě komunikativního.

Z výše uvedeného vyplývá, že jedinou vhodnou cestou ve výuce češtiny je skloubení gramatické a komunikativní metody v učebních materiálech.

Pro **Základní kursy**, částečně i kursy **Rozvíjení slovní zásoby a Ústního vyjadřování** jsou nejčastěji používané učebnice Rešková – Pintarová 1995 (částečně Čechová a kol. 1997 a Bischofová, J. a kol. 1997). Snaží se o ideální propojení obou přístupů: svědčí o tom komunikativní charakter výchozích textů, nenásilné uvedení nové gramatiky, vnesení komunikativnosti i do cvičení zaměřených na opakování gramatických jevů.

Hlavním cílem učebnic je zvládnutí základů autentické, komunikativní češtiny. V textové části jsou často spojeny souvislé texty s texty dialogického typu, které většinou vycházejí z reálných životních situací. Po úvodním textu následují inspirativní úkoly ověřující porozumění. Orientace ve výchozích textech je ověřována cvičeními, které kromě odpovědí na zjišťovací otázky vyžadují samostatný jazykový projev studenta. Tato cvičení je podle zájmu a jazykové vybavenosti studentů možno doplňovat dalšími otázkami připravovanými jak studenty, tak učitelem. Zmíněné celky mnohdy procvičují i vyložené gramatické jevy, které jsou frekventovány v dalších cvičeních typu: drily, doplňování, transformace aj. Doplňující aktivity v závěru lekcí umožňují studentům aplikovat znalosti a komunikační dovednosti, které získali. Postupně přidávané oddíly Čtení aktivizují studenty nácvikem čtení autentických či upravených textů a pomocí náslechlů. Setkávají se obvykle s dobrou odezvou posluchačů, právě tak jako vhodně uvozená slohová zadání – popisy situací, dopisy, psaní CV a žádostí.

Určitou překážku pro využití komunikativní metody učebnicemi a pro následné procvičení získaných dovedností v praxi tvoří stylová diferenciacie češtiny. Studenti jsou postaveni před problém - jak rozumět běžně užívané obecné češtině, když znají pouze češtinu spisovnou, zprostředkovanou učebnicí. Rešková 1999, ve větší míře pak Naughton 1999 přináší poznámky o obecných variantách vyložných gramatických jevů. Oblast obecné češtiny je nicméně začleněna do učebnic spíše nahodile než systematicky. Je na vyučujícím, aby se věnoval komunikativní kompetenci, do níž je nutné zařadit nejen zvládnutí prostředků spisovné a obecné češtiny, ale i pravidel a norem komunikace včetně vytyčení situací pro užití obecné češtiny. V komunikaci se tyto dva jazykové útvary (spisovná a obecná čeština) mohou odvíjet nezávisle na sobě, setkávat se, střetávat, mísit, někdy se i vzájemně zastupovat.

Praxe přináší například odborné diskuse či referáty na seminářích, které jsou sice mluvenou komunikací, ale

užívají se v nich odborné termíny a obraty typické pro písemný text.

I mnohé učebnice používají velmi spisovnou, až knižní slovní zásobu. Snaha o vytříbený jazyk vede například v Čechové kol. 1997 k výběrutakové slovní zásoby, že dialogy a některé texty vyznívají jako hyperkorektní, umělé, v každodenním hovoru nepoužitelné (totéž je značným nedostatkem pro konverzaci svým způsobem velmi podnětné učebnice Luttererové 1994. Zde je „překládání“ knižně vyznívajících dialogů do běžně mluvené češtiny možným doplňkovým cvičením seminární práce). Zmínit se o této problematice a procvičit užití jazykových tvarů adekvátních situaci je pak výlučným úkolem učitele, který mnohdy musí učebnici průběžně doplňovat.

Při zkoumání učebnic používaných k výuce češtiny jako cizího jazyka a z rozboru jejich textů, především výchozích textů a dialogů, lze dojít k zjištění, že přes veškerou rozdílnost pojetí i použité metodologie se v nich vyskytují obdobná témata, a to více či méně detailně propracovaná s více či méně rozsáhlou slovní zásobou.

Šíře používaných témat a jejich slovní zásoby někdy dosahuje až extrému – jeden nabízí Naughton 1999. Snaha o nabídnutí modelů běžné studentské konverzace je jistě velkým přínosem pro orientaci studenta v každodenní češtině, místy však dospěla až k bezobsažné hře se slovy a k téměř nic nesdělujícím dialogům.

Problémem jsou též časem zastarávající obraty slangové, případně idiomatické, které se vyskytují i v dalších učebnicích. Vystává tak požadavek důsledněji přihlížet při výstavbě textů ke skutečnosti, že dobrá učebnice se může užívat i více let a její - v době vydání vysloveně aktuální informace (cena pronájmů bytů, kritika určitého filmu, klíčové politické narážky, studentský slang aj.) - mohou být zavádějící, neinformativní, někdy až neúmyslně komické.

Další extrém představují výše zmíněné, až násilně vytvořené hyperkorektní texty perfektně procvičující danou lekcí sledované gramatické jevy i zadanou slovní zásobu. Texty jsou velmi dobrým praktickým procvičením vyložného gramatického jevu a využitím předkládaných zásob spisovného jazyka, pro běžnou konverzaci jsou však využitelné jen omezeně, jak bylo v rozboru poukázáno.

Z analýzy učebnic využívaných k výuce češtiny jako cizího jazyka na ÚBS FFUK v Praze vyplývá, že nejlepší výsledky přináší práce s materiály v učebnicích moderního typu, které citlivě propojují techniky a metody práce. Nejvíce je tudíž používána Rešková – Pintarová 1995 (v některých pokročilejších kursech i Bischofová a kol. 1997). Podobně jako zahraniční učebnice Kresin a kol. 1998 a mnohdy i Naughton 1999, jsou tyto učebnice dobrým příkladem snahy o dosažení rovnováhy použité gramatické a komunikativní metody a jako takové jsou nejlépe hodnoceny pedagogy i studenty.

Jak bylo výše naznačeno, ne pouze učební texty jsou základem dobře vystavené hodiny cizího jazyka. Přednášející či vedoucí semináře má tu nesnadnou a odpovědnou, zároveň však krásnou úlohu vnést do výukové hodiny živost komunikace a zaujetí problémem i při probírání

...jedinou vhodnou cestou ve výuce češtiny je skloubení gramatické a komunikativní metody.

komplikovaného gramatického jevu. Čas na motivaci, vhodná gradace lekce, střídání forem práce, procvičení, i oddychové „popovídání si“, kterým může být shrnutí tématu na závěr lekce, to vše je v rukou pedagoga. Ten může svou invencí i ze zdánlivě nekomunikativního (či naopak účelově komunikativního) textu vytvořit základ zajímavé a přínosné hodiny češtiny jako cizího jazyka.

Mezi učebnice užívané pro zmíněné kursy patří:

Bischofová, J. - Hasil, J. - Hrdlička, M. - Kramářová, J.: Čeština pro středně a více pokročilé. Praha. UK1997

Bischofová, J. - Hasil, J. - Hrdlička, M. - Kramářová, J.: Pracovní sešit k učebnici Čeština pro středně a více pokročilé. Praha. UK 1999

Čechová, E. - Trabelsiová, H. - Putz, H.: Do you want to speak Czech? Liberec. Ing. Harry Putz 1997

Filipová, K. - Luttererová, J. - Švamberk, Z.: České texty k jazykovému rozboru s cvičeními. Praha. SPN 1990

Holub, J.: Czech for Beginners, Praha. H& H. Jinočany 1991

Holub, J. - Confortiová, H.: Čeština pro mírně pokročilé. Praha. Karolinum 1996

Luttererová, J.: Česká slovní zásoba a konverzační cvičení. Praha. ISV 1994

Rešková, I. - Pintarová, M.: Communicative Czech (Elementary Czech). Praha. UJOP UK 1995

Rešková, I.: Communicative Czech (Elementary Czech) Workbook. Praha. Karolinum 1999

Švamberk, Z.: Cvičebnice češtiny pro zahraniční studenty–nebohemisty. Praha. Universita Karlova 1991

Trnková, A.: Textová cvičebnice českého jazyka. Praha. Institut sociálních vztahů 1994. Díl I & II.

Trnková, A.: Cvičení z české mluvnice pro cizince. Praha. IVS 1998

V této souvislosti je třeba se zmínit i o učebnicích koncipovaných v zahraničí. Někteří pokročilí studentů tzv. nepraví začátečníci totiž přicházejí do kurzů češtiny už se znalostmi z učebnic používaných na jejich domácích univerzitách. Jsou to například:

Naughton, J.: Colloquial Czech. The complete Course for Beginners. London; New York. Routledge 1998

Kresin, S. - Subak-Sharpe, H. - Kašpar, F.: Czech for fun. USA. The McGraw-Hill Companies 1998

The full text of Dr. Kramářová's article will be posted on the IATC-NAATC website.

Obituary for Professor Eiichi Chino

**Nobukatsu Minoura,
Tokyo University of Foreign Studies**

Dear Colleagues,

It is with deepest sorrow that I have to inform you that Professor Eiichi Chino, professor emeritus of the Tokyo University of Foreign Studies and ex-president of the Wakô University, passed away at the age of 70 in the morning of the 19th of March due to illnesses. He is survived by his wife Ayako, his children Hana Wagnerová, Michal, and Sôichi, and their family members in Japan and the Czech

Republic. He is also academically survived by numerous Slavists and linguists of Japan.

He was born on February 7, 1932, in Tokyo. He graduated from the Tokyo University of Foreign Studies specializing in Russian in March, 1955, and also from the faculty of letters of the University of Tokyo specializing in linguistics in March, 1958. In September of 1958, he received a scholarship from the government of Czechoslovakia to study in Prague. He graduated from the department of Slavic languages of Charles University in November, 1964, and stayed in Czechoslovakia until 1967. After returning to Japan, he got a job as an assistant professor of the Tokyo Pedagogical University in 1969, moved to Tokyo University of Foreign Studies as an assistant professor in 1976, and was promoted to full professor in 1977. He moved again to the Wakô University in 1994 and was elected president in July 1997. He passed away only 12 days before his planned retirement from the university.

He specialized in Slavic languages including Old Church Slavic, Russian, and Czech, and also in general linguistics. He played the biggest role in introducing structuralist linguistics of the Prague School to Japan. In order to do so, he wrote numerous "enlightening" books in Japanese. They are accessible to general readers, but at the same time they introduce important concepts from the Prague school.

He also planned, wrote, and edited the voluminous Sanseido Encyclopaedia of Linguistics along with the late professor Takashi Kamei and the late professor Rokurô Kôno. The encyclopaedia consists of five volumes for individual languages, language families, etc., one volume for linguistic terminology, and another volume for the writing systems of the world. In addition, Professor Chino translated numerous books of Czech literature, including those by Karel Čapek and Milan Kundera, into Japanese.

For his distinguished service of translation of Czech literature into Japanese, he received the gold medal from the Czechoslovakian Association of International Exchange in 1989. For the above-mentioned encyclopaedia, he received the special award of Mainichi Awards of Publication Culture. As he played a significant role in establishing the Department of Russian and East European Studies at the Tokyo University of Foreign Studies, where Czech and Polish were taught to specializing students for the first time in Japan, he received, along with the president Takuya Hara of that time, the distinguished service cross medal from the government of Poland.

With his death, we have lost a great scholar with many books and articles to his credit, an adroit university administrator, and the dearest mentor.

Rest in peace.

Nobukatsu Minoura
Linguistics
Tokyo University of Foreign Studies
minoura@tufs.ac.jp

Jiří Rejzek: *Český etymologický slovník*. Voznice: LEDA, 2001, 752pp. ISBN 80-85927-85-3

The relatively young author of this dictionary is well established in the field of Czech, Slavonic and Indo-European scholarship, and the book manages to encompass the full breadth of his interests. It contains, in addition to the dictionary proper (from page 43), the customary 'Foreword' (7-8), and a list of abbreviations, definitions of unavoidable technical terms and graphic conventions (32-37), a survey of the languages of the world (9-20), a study on patterns of language change, illustrated pre-eminently by a survey of changes that apply to Slavonic in general and Czech in specific (21-31), including a section on 'Changes of a psychological nature', i.e. folk etymology, taboo etc. (30-31), and a basic bibliography (38-39).

Directed first and foremost to the lay user—the man in the street with the casual urge to enquire about this or that word—the dictionary is none the less both respectably 'academic,' and graphically as well produced as we have come to expect from this publisher. In the 'Foreword' Rejzek places his work in the context of previous Czech etymological dictionaries—it comes after a publishing gap of over thirty years—and explains the evident need for updating individual etymologies and for including (at least some of the) words that have crept into Czech in recent years. (He makes no reference here, or in the bibliography, to other dictionaries that have also captured some of this new stock, such as, Zdeňka Sochová, Běla Poštolková [comp.]: *Co v slovníčích nenajdete*, Prague, 1994, or Olga Martincová *et al.*: *Nová slova v češtině: slovník neologismů*. Prague, 1998.) The mention of such innovations, which historically could not have appeared in earlier works, is linked to a reference to items 'which were for various reasons omitted from earlier dictionaries'; among such reasons I discern a coy allusion to the historical prudery that has afflicted Czech lexicography, a prudery quite absent from the present volume. Rejzek also explains the self-imposed limits of the kind of data given for individual entries, for example: 'with loan-words the route of adoption is given, the origin of a word within the source language being expounded in varying degrees [i.e. of detail—DS].'

The undersigned cannot claim to have read the dictionary from cover to cover, being more an enthusiastic dipper into such works, or indeed to have used it as intended—as a reference work supplying answers to randomly posed questions. Even so, he has found a number of points with which to quibble. For example, if *sluka* earns a place, why not *bekasína* or *koliha*? Under *turniket* a reference to its other Czech meaning (as 'tourniquet', not just 'turnstile') would have given strength to the 'customary' explanation (from French *tourner*), and perhaps even the second one suggested (ultimately associated with Latin *tunica*, which is singularly unhelpful as regards the 'turnstile' meaning discussed). The author declines fully to accept or reject

either, as indeed he points out in the 'Foreword', acknowledging the limits of etymology as an exact science. The longish entry under *Slovan* is another example of his electing not to settle unequivocally for one of the alternatives given.

Hardly any dictionary is free of breakdowns in cross-referencing, and this is no exception: the entry *maně* includes cross-references to *zamanout si* (included) and *namanout se* (missing), and *etuje* is cross-referred to *studium* (absent, though it is nested under *studovat*). More curious is the way in which some cross-referencing is unidirectional; thus *mour* contains a cross-reference to *mech*, but not vice versa. Unlike the case of the missing *namanout se*, which is probably quite isolated, this second pattern is quite widespread and not entirely explicable.

A feature which comes out very clearly is the author's knowledge of and fascination with English (of which as second language he is a proficient user). On the one hand the absence of any reference to *tug* and/or Anglo-Saxon *teon* under *táhnout* (the writer is not an etymologist, so could be mistaken about this), *leech* in either sense under *lék*, or of *spring* and *sprinkle* under *proud*, which would go further than Russian *prjadat'* and MHG *sprengen* in drawing together the meanings of 'jump' and 'spurt' that enter the account as given, surprises one when one considers the

point, quite nugatory for Czech, that *step* has been in English, as *steppe*, since Shakespearean times. Less nugatory, though no more relevant to Czech as such, would have been, for example, the inclusion of a reference to *deuce* under *dás*, revealing a parallel, if differently motivated, instance of taboo. And since the author uses different abbreviations for 'English' and 'US English', the ascription of *stejšn* to the former is simply erroneous.

All the above remarks are, frankly, trivial by comparison with the work as a whole, which will serve a wide public well for years to come. In fact they focus rather unfairly on omissions rather than on the vast bulk of reliable and well presented data, covering over 11,000 entries and nearly twice as many derivatives nested under them. If there is one omission I truly regret, it is the alternative etymology for *guláš*, propounded by Štefan Ondruš in *Kultúra slova* (19, 1985, pp.329-32), and making this a unique East Slovak, as opposed to Hungarian internationalism. Rejzek offers alternatives under many entries, he could have found room for it on the page (190), and, as noted, he would not have felt obliged in principle to adopt a particular attitude to it.

David Short
School of Slavonic and East European Studies
University College London

Announcement

Information on elections for the Parliament 2002 for Czech citizens living abroad can be found at
www.mzv.cz/washington/cons/volby.htm
and links from this page

Čeština – univerzálie a specifika. Edited by Zdeňka Hladká and Petr Karlík. Masaryk University: Brno, 1999, 130pp. ISBN 80-210-2025-3

Čeština – univerzálie a specifika (ČUS) has appeared in four volumes since 1999. It contains papers given at the symposia (held annually under the same name in 1998-2001) and some articles by external contributors. ČUS's goal is to compile a dictionary of linguistic terminology in Czech. The papers were accordingly read and published in Czech (with abstracts in English or German), and cover a variety of topics related to Czech and general linguistics: morphology, syntax, semantics, cognitive linguistics, quantitative linguistics, discourse analysis, historical linguistics, etymology, sociolinguistics, stylistics and language pedagogy; some articles offer language-internal analysis and others are comparative.

The 1999 volume (no. 1) contains several articles on the history of Czech linguistics and philology. Kořenský surveys theoretical and methodological developments in Czech philology. Uhlířová's article illustrates how statistical analysis of language naturally grew out of the Prague Linguistic School. More recent and fluctuating spots in linguistic terminology are discussed by Hubáček; the author points out difficulties with the differentiation of many of the new terms that have appeared in social dialectology.

Properties that are relevant across languages and those pertaining to individual languages are examined by many contributors. Nebeská discusses universal and language-specific approaches to cognitive semantics, accentuating the significance of the latter through an analysis of the Czech verb of suspicion (**PODEZÍRAT**). Hajičová deals with focus and degrees of activation among elements that belong to the interlocutors' common stock of knowledge; both properties are said to have a significant impact on surface linguistic phenomena. Sgall proposes syntactic dependency, information structure (topic and focus) and definiteness as powerful tools for language typology; he explores the degree to which they may coexist. Sgall's conclusions are partially extended by Panevová, who examines linguistic models that might best represent predicates in Czech; the author compares approaches based on semantic roles of actants and on syntactic structures of the predicate, arguing for the advantages of the latter, in that they support the relevance of dependency relationships to the analysis of Czech. Relevance of linguistic typology was examined also by Šipková in the context of language teaching.

The relationship between syntax and discourse-semantic considerations is explored by Karlík, who deals with the nature of secondary clauses (*vedlejší věta*). The author essentially suggests varying degrees of peripherality of the secondary clause on three levels: syntactic cohesion, sentence informational structure, and text contour. The article also identifies a topic for future research: the differences between a paratactic/textual relation (*Petr přijde*.

To náš těší and *Petr přijde a to nás těší*) and the nonrestrictive hypotactic relation (*Petr přijde, což nás těší*). Text function and surface manifestation is treated by Jelínek, who describes salient formal features of encyclopedic articles in Czech.

The volume contains two articles on morphology. Using data from Czech, English and Finnish, Čermák observes the degree of correlation among several parameters in selected lexemes: polysemy, derivation, and composition. Derivation is examined language-internally in Czech by Rusínová; the author attempts to identify instances of true transposition (Dokulil 1982) as opposed to mutation.

Historical aspects of language are examined by Večeřka and Havlová. The former demonstrates how syntactic constructions in older texts reflect selected discourse strategies. The author also questions the abundance of pure syntactic calques in older texts as totally alien to the target language; using examples with participial and relative-clause constructions, he argues that a syntactic calque was most likely when it was acceptable or marginally acceptable as a stylistic variant. Havlová's article deals with various processes of homonym formation. The author's pilot study reveals that the predominance of entries belonging to literary language is in inverse proportion to the number of homonyms in etymological dictionaries for different Slavic languages. The article also suggests different approaches to eliminating homonyms (maximum differentiation vs. merger of homonyms into one lexical item) in languages.

Many of the contributions capture the tension between language-universal and language-specific considerations from various perspectives, the main theme of the symposia. The diversity of approaches in this volume amply reflects the intentions of the editors/organizers of the symposia to explore the potentials of Czech linguistic terminology.

Masako Fidler
Brown University

Scholarship Opportunities for Beginning Czech
Center for Language Studies, Beloit College
June 30 through August 9, 2002

A 6-week intensive course in Beginning Czech will be offered this summer at the Center for Language Studies, Beloit College. Superb teachers, personalized instruction, and cultural excursions to Milwaukee, Madison, Chicago are just a few of the many benefits offered by this unique program.

Tuition waivers are available to graduate students specializing in East Europe (Poland, Czech Republic, Slovakia, Hungary, Romania, Bulgaria, and all the countries of former Yugoslavia, and Albania) in any discipline. For more information, please visit our web site at <http://beloit.edu/~cls> or contact Patricia L. Zody, Director, at 608-363-2277 or cls@beloit.edu.